

A feleségem beszéli

1917. június 1.

– Hogy miért nincs tej, édes lelkem, hogy miért adok neked feketekávé
reggelire, édes lelkem, csak éppen azt szeretnéd tudni szerényen, édes lel-
kem, azt megmondhatom neked, ha tudni akarod: te is megmondhatod
neki, azért édes lelkem, mert nem kapunk, mert most egy új rendelet van,
hogy a tejet nem reggel kapja meg a központ, hanem este kapja meg: eddig
reggel kapta, úgylát mindjárt szét lehetett hordani, de ennyiben persze
nem maradhatott, mert ennek az volt a hátránya, hogy a tejet tényleg meg
lehetett inni – ezen a bajon most úgy próbált segíteni a város, hogy este kül-
di a tejet a központnak, este: abend, le soir, amikor az est mesélni kezd és a
lombok susognak és így a tejnek van ideje reggelig összemenni, össze is
megy. Isten áldja meg, mint az egyszeri ember, úgy összemegy, hogy regge-
lire, mire kávéba önteném, nem gyűn ki a kannából, mit csináljak? Ordít-
sak? Forradalmat csináljak? Lőjjem le a minisztert? a tej miatt? nem mehe-
tek tejjel a falnak.

1917. június 7.

– Hát kérlek szépen, sikerült mégis beszerezni valamit, még hozzá nagyon
olcsón, az egész egy kis utánjárás, ez se sok, mindent elintéztam a házban,
hiába, egy ilyen bérkaszárnnyában minden megvan, csak az ember jóban le-
gyen a boltosokkal, hát kérlek szépen, tudod, a trafikos már régen ígérte azt
a két kiló cukrot, ha szerzek neki öt kiló zsírt – ez most sikerült, beszéltem
a papírkereskedővel, aki holnapra elküldi a zsírt, feltéve, hogy pár cipőt,
amit a suszternek ígért, ha a trafikos a hentestől meg tudom kapni neki azt
a három fűszeresnek átadja a fél kiló paprikát és megkapja tőle azt a kétszáz
mirjamot, amit az én közvetítésemmel szerzett a szenestől a puceros két
mázsa kokszt cserébe.

1917. július 29.

Többektől hallottam, hogy te okos ember vagy, nem tudom, mi igaz a dologból, de most alkalmad van bebizonyítani: én háromnegyed éve gondolkodom ezen a dolgon, ma végre elhatároztam, hogy nem tudom magamtól kitalálni. Naponta, amikor a Dunaparttól jövök, a négyes számú villamosra ülök fel, amelyik bekanyarodik a Lloyd előtt és az Árpád utcán keresztül lejön a Parlament elé. Azaz hogy jönne, de nem jön: éppen erről van szó. Az Árpád utcában a négyes, amibe már elhelyezkedtem az ablak mellett, kivettem a negyedik kötetet és el kezdtem olvasni a 322-ik lapon, ahol abbahagytam – bejön a kalauzina és a tisztelettel felszólítja a közönséget, hogy szálljon le és szálljon fel egy másik négyesre, amelyik előttünk áll üresen. Már most azt kérdelek tőled, mi ez, mit jelent ez – mert a kalauz, akit megkérdeztem, nem tudja: ő ezt így csinálta, az apja is, a nagyapja is így csinálta, ő is így csinálta, ő is így csinálja, nem kérdi, miért. Mi ez? Mi ez? Mire jó ez? Ez egy szertartás, vagy szimbólum, vagy valami társasjáték, hogy le kell szállni mindenkinek és újra felszállni, ugyanannak a kocsinak az édes testvérére, aki ugyanarra megy, ugyanazon az úton? „Utolsó pár előre” című dolgot játszik velünk a társaság, hogy egy kicsit szórakozzunk – vagy mi az istencsodája? Legközelebb az Erzsébet körúton, a New York előtt, mielőtt továbbmegy a villamos, a közönségnek le kell szállni háromszor, körbefogózva, körül kell táncolni a villamost az „Erdő mellett nem jó lakni” dallamára.

1917. augusztus 23.

– Nem látsz a szemedtől, mit kérdelek, hogy micsinálok – láthatod, bemaszkirozom magamat: inkább add ide azt a téglát, hogy a parókát leszedjem a fejemről. Ugyan ne beszélj örültségeket, dehogy szerződtem le, dehogy – van eszembe színésznőnek menni, legföljebb annyiban volna érdemes, hogy akkor mindig kéznél volnának ezek a kellékek és parókák és nem kellene drága pénzen beszerezni, mint így, ha egy fél kiló teához akarok jutni. – Ugyan hadd el, nem kell borogatás a fejemre, nincs semmi bajom, nem akarok lefeküdni, ne telefonálj sehová, ne akarj engem egy kicsit sétálni vinni, Budára, az Angyalföld felé – nem örültem meg ismétlem, minderre egy fél kiló tea miatt van szükségem – és ha nem volnál műveletlen és indolens, mindjárt meg is értenéd, miről van szó. Arról van szó, hogy egy ember egyszerre csak két deka teát kap, ha bemegy a teakereskedésbe – nincs más hátra, át kell alakulni több emberré, ha többet akarok összegyűjteni. Először a Böskét küldtem be, aztán bementem én, aztán beküldtem a Böske sógornőjét, aztán megint a Böskét, az én régi kalapomban és felkötött állal,

de hiába, ráismertek, hogy ő volt itt az imént és kidobták. Erre megint én mentem be, szőke parókával, balerinának öltözve – míg a két dekámat megkaptam, ezalatt a Böske átöltözött öreg, süket tábornoknak, az ajtóban találkoztunk, de még én sem ismertem rá, olyan jól volt maszkírozva, csak mikor a teát kérte. Ezután megint a Böske ment be, messenger boynak öltözve, azután megint én parasztasszonynak öltözve – a legutolsó alakításom egy fogatlan öreg, züllött napszámos volt, amit az „Éjjeli menedékhely” kosztümterveiből néztem ki egy színházi lapból. Annyi baj legyen, fő, hogy a fél kiló együtt van, meghívhatjuk Beöthy Lászlót teára – azt akarom megkérni, hogy protegáljon be a színiiskolába, ki akarom tanulni a dolgot most már egészen, mert jövő héten egy kiló kávéra lesz szükségem.

1918. február 2.

– Mégis! hogy van ez a dolog a vízzel? Ugyan hadd el, nem viccelek, azzal, ami a vízvezetékben benne van. Jó, azt már megmagyarázták nekem, hogy spórolni kellett, azért zárják el egész nap, úgy hogy este nyílik csak meg, másfél órára. Csak azt szeretném tudni, mi ebben a spórolás és általában, hogy gondolják azt, hogy spórolni a vízzel? Hogy kevesebbet igyam, mint amilyen szomjas vagyok, vagy kevesebb vízbe fürödjek, vagy hogy? Vagy azt hiszik, hogy addig amíg nem figyelmeztettek rá, direkt fényűzésből több vizet ittam, mint amennyi jól esett? Vagy szökőkutat csináltam otthon vagy vízipuskával lődöztem, csak hogy pocsékoljam a vizet? Fenét. Ittam, ha szomjas voltam és kész. Most azonban az a helyzet, hogy este, amikor másfél órára megindul a víz, ijedtében mindenki teletölti valamennyi edényét, meg a kádat, meg a kredencet, a vázákat, régi kalapokat, cipőket, esernyőtartót, kiöntik a tintát a tintatartóból és abba is vizet öntenek. Ennyi vízre persze nincs szükség egy nap alatt, másnapra hát, amikor megindult a víz, az emberek kiöntik az állott maradékot, kezdik előlről. Határozottan állítom, hogy négyszer annyi vizet fogyasztanak ma, mint azelőtt. Vedd ehhez, hogy a fürdőszoba kályhája üres lévén, meleg vízben nem lehet fürdeni, csak hidegben – pedig a meleg vízből kevesebb kellene. De hát beszélj nekik! Ők spórolnak, ők nem hajlandók használni azt az izét, azt az anyagot – ugyan ne viccelj, nem a vízvezetékéről beszélek, hanem a fejükről...

1918. február 5.

– Mondd fiacskám, de egészen őszintén – rólam beszélt Vázsonyi a demokratapártban? Én vagyok az a hölgy, akinek a magyar bolsevikiek be akarnak

mutatni egy kis forradalmat, mivel olyant még nem láttam és mivel petyhüdt és perverz idegeimnek már csak egy kis forradalom volna izgató? Én vagyok az, akinek a teájához egy kis vért akarnak szervírozni ezek a vérengző békeusztítók? Mert ha én vagyok, akkor nagyon kérnélek, mondd meg annak a Vázsonyinak, hogy ami engem illet, én inkább egy kis teát szeretnék már kapni a vérhez, mivel vért azt eleget kaptam már, annyit, hogy Marquis de Sade, akit szintén felemlít Vázsonyi, is megsokallná – ellenben teát, azt nem lehet kapni a sok piszok uzsora és árdrágítás és lánckereskedelem és egyéb dolgai miatt a nagy időknek, amikről Vázsonyi azt mondta, hogy nemcsak nagyok, de veszedelmesek is, a Jóska ugyanezt mondta a múltkor, mikor Csernovitznál kapott sebę megint gennyedni kezdett nekije, szegénynek. Azért mondom: engem ne féltsen Vázsonyi, nekem ugyan nem kell se vér, se forradalom, ellenben tea, az komolyan kell, el is várom tőle, hogy küldjön, legalább ígérje meg, hogy küld, hiszen neki biztosan van – már-mint ígérete, hiszen – saját bevallása szerint – a magyar nemzet még soha olyan nagy ígéretet nem kapott, mint most, amekkorát ez a kormány hozott. Te, mondd csak, hol lehet ezt az ígéretet megnézni? Tényleg olyan nagy, mint ahogy beszélik? Kinél van jelenleg? Vázsonyi tartja a lakásán? Azt mondják, szép?

1918. szeptember 29.

Tudod-e, milyen andalítóan szép a polgármester hirdetménye a spanyolnátha ügyében? Én nem tehetek róla, de könny szökött a szemembe, olyanfajta érzésem volt, mint amikor az ember fürtös kis gyermeket lát édesdeden aludni az erdő közepén – könny szökött a szemembe, részint a megihatottságtól, részint a spanyolnáthától. Van ezen a plakáton minden, ami szép és jó, le van írva a spanyolbetegség és hogy az milyen veszedelmes. A polgármester többek között felszólít bennünket, hogy a vasutat és a villamost csak a legszükségesebb esetekben használjuk. Hát tudod milyen bájos ez, milyen kis biju, egy Wilde-aforizma, egy aperszü, egy aranysulánk. Hogy vasúton és villamoson csak akkor utazzam, amikor szükségem van rá – szóval ne utazzam villamoson és vasúton, ahogy rendszeren szoktam élvezetből, mulatságból, mámból, dorbézolásból, fényűzésből, dáridóból, kéjhajhászásból, kicsapongásból, hanem csak szükségből utazzam – hogy egy időre mérsékeljem szertelen és vad mulatságomat és szórakozásomat, a villamoson való utazást. Könnyekig meg voltam hatva e nagy szavaktól, melyeket egy nagy lélek inspirált a nagy és nehéz idők szellemében – és teljesen megértem szent és nehéz kötelességemet. Mélyen meg vagyok győzve és

lelkese­désemben még tovább is megyek, mint amennyire kérnek a polgármesteri szavak – ígérem, hogy ezentúl a fogamat is csak akkor húzatom ki, ha igazán szükség van rá, ígérem, hogy negyedik emeleti ablakunkból ezentúl nem ugrálok le az utcára, csak úgy ukmukfukk, mint ahogy szoktam, hanem csak akkor, ha ég a ház és a lépcsőn már nem lehet lemenni, szóval szükség esetén. Ígérem, hogy az állatkerti hiéna ketrecébe csak akkor dugom be a karom, ha már semmiképp nem tudok ellenállni a vágynak, hogy megsimogassam – és ígérem, hogy különféle plakátokat és hirdetményeket csak a legnagyobb szükség esetén olvasok el. Szóval mikor már elmúlt a spanyolnátha.

A feleségem beszél. Összeállította: Urbán László. Noran, [Budapest], [1997]. 10–11., 16., 22–23., 41–42., 69–70. old.